TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNNALLE

Suomen Kansanopistoyhdistyksen lausunto hallituksen esityksestä 209/2016

Kiitämme valiokunnan pyynnöstä esittää kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja työttömyysturvalain muuttamisesta. Esitämme tässä lausunnossa lähinnä maahanmuuttajien koulutukseen liittyviä näkökohtia. Niiden lisäksi katsomme, että hallituksen esityksellä on vaikutuksia kansanopistojen muihin yhteiskunnallisiin sivistys- ja tasa-arvotehtäviin perustuvien koulutusten järjestämisedellytyksiin erityisesti vailla koulutuspaikkaa olevien alle 25-vuotiaiden nuorten osalta.

Kansanopistojen lakisääteinen tehtävä on vahvistaa opiskelijoittensa koulutuspolkuja ja osallisuutta yhteiskunnassa. Kansanopistojen koulutustarjontaan kuuluvat nuorten ja aikuisten vapaan sivistystyön koulutukset, aikuisten perusopetus ja perusopetuksen lisäopetus, ammatillinen perus- ja lisäkoulutus, aikuislukio-opinnot sekä erilaiset valmentavat koulutukset. Koulutus- ja sivistystehtävämme kannalta tässä hallituksen esityksessä tärkeitä kohderyhmiä ovat maahanmuuttajat, nk. NEET -nuoret, alhaisen pohjakoulutuksen omaavat sekä oppimis- ja elämänhallintavaikeuksia kokevat opiskelijat.

Maahanmuuttajien koulutus kansanopistoissa

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia muutettaisiin kotouttamisen toimintasuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla.

Kansanopistojen koulutustarjonnan kokonaisuus maahanmuuttajataustaisille nuorille ja aikuisille on laaja ja monipuolinen. Se kattaa lähes koko koulutuspolun (liite 1). Yli puolet kansanopistosta (noin 40 opistoa) järjestää maahanmuuttajille suunnattuja koulutuksia. Kansanopistojen vapaan sivistystyön valtion-osuuksista käytetään viidennes aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen koulutukseen. Lisäksi opistot järjestävät työvoimapoliittista hankintakoulutusta ja alaikäisille nuorille turvapaikanhakijoille tarkoitettua ns. *Nutukka* -koulutusta. Kansanopistojen panosta kotoutumisen edistämisessä kehitetään viranomaisyhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, sisäministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön sekä Migrin ja Opetushallituksen ja alueellisten viranomaisten ja kuntien sekä muiden oppilaitosten ja työelämän järjestöjen kanssa.

Omaehtoisten opintojen enimmäistukiaika työttömyysetuudella

Kotoutujien omaehtoisten opintojen enimmäistukiaika työttömyysetuudella on nyt 24 kuukautta. Se ei useimmiten riitä perusopetuksen suorittamiseen ja jatkokoulutukseen pääsyyn. HE 209/2016 ehdotetaan, että peruskouluopintoja suorittavien kotoutujien osalta enimmäistukiaikaa pidennettäisiin 48 kuukauteen. Esitystä on laajemmin perusteltu eduskuntakäsittelyssä olevassa HE178/2016. Lisäksi työnhakijan omaehtoisen opiskelun tukemisen keskeyttämiseen edellytettäisiin jatkossa pätevää syytä pelkän ilmoituksen sijasta.

- **Kansanopistoyhdistys pitää kotoutujien enimmäistukiajan pidentämistä 24 kuukaudesta 48 kuukauteen erittäin tärkeänä uudistuksena.**
- **Myös ns. omaehtoisen opiskelun keskeyttämiseen tulee olla pätevä syy, vastaavasti henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan soveltuvaan koulutukseen pitää voida joustavasti palata.**

Kulukorvaukset

Hallituksen esityksen mukaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaisesta työttömyysetuudella tuetusta opiskelusta poistettaisiin kulukorvausoikeus. Kotoutumiskoulutusta järjestetään TE -hallinnon hankkimana työvoimakoulutuksena ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisena omaehtoisena opiskeluna. Molempien ajalta maksetaan nyt työttömyysetuutta ja kulukorvausta. Myös aikuisten perusopetuksen suorittamien katsotaan omaehtoiseksi opiskeluksi.

- **Kansanopistoyhdistyksen mielestä tulee varmistaa, että oikeutta kulukorvauksiin ei säädös-muutoksia tehtäessä poisteta kotoutumislain mukaisessa ns. omaehtoisessa kotoutumis-koulutuksessa opiskelevilta, koska se heikentäisi merkittävästi mahdollisuuksia opintoihin osallistumiseen.**

Eduskunnassa on nyt käsittelyssä myös toinen esitys (HE 210/2016 vp), jossa kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisesta kotoutumiskoulutuksesta tulisi kotoutujaa velvoittavaa, ts. tarjotusta koulutuksesta ja koulutuksen keskeyttämisestä annettaisiin 60 päivän karenssi.

- **Kansanopistoyhdistyksen mielestä karenssimääräys ja velvoittavuus ilman pätevää syytä tulisi ulottaa koskemaan myös kaikkia kotoutumislain mukaisia ns. omaehtoisia koulutuksia.**

Kansanopistoyhdistyksen keräämien tietojen ja kansanopistojen kokemuksen mukaan kulukorvauksella on merkittävä, suorastaan ratkaiseva vaikutus kotoutumiskoulutukseen ja omaehtoisiin opintoihin osallistumiseen kaikkien kohderyhmien kohdalla. Työvoimahallinto siirtää tälläkin hetkellä opiskelijoita omaehtoisesta koulutuksesta työvoimakoulutukseen ajoittain kesken opintojen ja aloitetun opintopolun. Opiskelijat siirtyvät, koska menettävät muutoin kulukorvauksen. Maahanmuuttajien yhtenäisen opintopolun rakentumista tulisi tukea viranomaisohjeistuksin ja säädöksiä selkiyttämällä.

Maahanmuutto ja koulutusjärjestelmä

Suomen Kansanopistoyhdistyksen mielestä on selvää, että lisääntyneen maahanmuuton aiheuttamaa koulutustarvetta ei voida ratkaista ensisijaisesti työvoimapoliittisella, hankintamenettelyyn perustuvalla koulutuksella. Päävastuu kaikkia maahanmuuttajia koskevasta kieli-, kulttuuri- ja kansalaiskoulutuksesta tulee olla valtionosuusperusteisen koulutusjärjestelmän oppilaitoksilla. Oppilaitosten tehtävänä tulisi olla maahanmuuttajien tarvitsemien koulutuspolkujen arvioiminen ja niitä koskevien ehdotusten tekeminen kotouttamissuunnitelmia varten. Kun oppilaitokset osallistuvat koulutuksen keskeyttämisen tarkoituksen-mukaisuuden arviointiin voidaan varmistaa, että koulutuksen ja työllistymisen vaiheita voidaan tehokkaasti ja kotoutumista edistävällä tavalla yhdistää ja joustavasti tukea.

Helsingissä 23.11.2016
Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförening ry

Aki Ojakangas
puheenjohtaja

Jyrki Ijäs
pääsihteeri